

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет політичних наук
Кафедра історії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

 Юрій КОТЛЯР
«19» серпня 2025 року

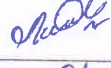
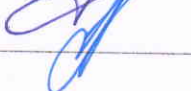
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ІСТОРІЯ

Галузь знань 03 «Гуманітарні науки»

Спеціальність 032 «Історія та археологія»

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)

Розробник		Ірина МІРОНОВА
Завідувач кафедри розробника		Ірина МІРОНОВА
Завідувач кафедри спеціальності		Ірина МІРОНОВА
Гарант освітньої програми		Ірина МІРОНОВА
Завідувач відділу аспірантури		Алла УЖВА
Начальник НМВ		Євгенія ПОСТИКІНА

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Інтелектуальна історія	
Галузь знань	03 Гуманітарні науки	
Спеціальність	032 Історія та археологія	
Спеціалізація (якщо є)	-	
Освітня програма	Історія та археологія	
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий) рівень	
Статус дисципліни	Вибіркова	
Курс навчання	2	
Навчальний рік	2025–2026 н. р.	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	4	-
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	Всього – 90 годин	-
	10 годин	
	20 годин	
	60 годин	
Відсоток аудиторного навантаження	33%	-
Мова викладання	українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)	-	
Форма підсумкового контролю	залік	

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

2.1. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Дисципліна «Інтелектуальна історія» відноситься до вибірових навчальних дисциплін освітньо-наукової програми підготовки здобувачів ступеня доктора філософії (PhD).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є дослідження генези, трансформацій та взаємодії ідей, концептів, ментальних структур та інтелектуальних традицій у різні історичні періоди, а також методологічні підходи та інструменти аналізу інтелектуальних процесів, їх носіїв, контекстів, каналів передачі та впливу на суспільний розвиток.

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів третього рівня вищої освіти цілісного уявлення про інтелектуальну історію як спеціальну галузь історичного знання, оволодіння сучасними теоретико-методологічними підходами до аналізу інтелектуальних процесів, розвиток здатності виконувати оригінальні наукові дослідження у сфері інтелектуальної історії відповідно до міжнародних академічних стандартів.

Курс ставить наступні **завдання**:

- розкрити основні поняття, категорії та концепти інтелектуальної історії;
- ознайомити з провідними теоретичними школами та методологіями (Кембриджська школа, історія ідей, інтелектуальна історія культури, global intellectual history тощо);

- показати специфіку джерельних комплексів для інтелектуально-історичних студій (тексти, наративи, епістолярій, дискурсивні практики, інтелектуальні мережі);
- навчити аналізувати ідеї в історичному контексті, реконструювати інтелектуальні традиції та їх трансформації;
- сформувати навички роботи з сучасними науковими підходами до аналізу смислів, інтелектуальних мереж, комунікативних стратегій;
- забезпечити опанування методів міждисциплінарного дослідження (філософія, культурологія, політична теорія, історія науки, соціологія знання);
- розвинути здатність до проведення самостійного наукового дослідження у сфері інтелектуальної історії в рамках дисертаційного проекту;
- сприяти формуванню навичок академічної комунікації, презентації та обговорення результатів наукових досліджень.

Розроблена програма відповідає освітньо-науковій програмі та орієнтована на **формування компетентностей:**

Загальні компетентності	ЗК01	Здатність розв'язувати комплексні проблеми у галузі історії та археології на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.
	ЗК02	Здатність до генерування нових ідей, аналізу та синтезу цілісних знань, володіння сучасною методологією.
	ЗК03	Здатність до організації та проведення оригінальних наукових досліджень.
	ЗК04	Здатність визначати основні тенденції розвитку вітчизняної та зарубіжної історіографії і застосовувати досягнення світової історичної науки при проведенні власного наукового дослідження.
	ЗК05	Здатність до формулювання нових підходів для вирішення теоретичних та практичних наукових завдань, формування навиків її емпіричного вирішення.
	ЗК06	Знання стандартів та типу мислення, необхідних для наукового дослідження та опублікування його результатів, зокрема критична обізнаність та інтелектуальна чесність.
	ЗК07	Здатність до пошуку наукової інформації з різних джерел, її систематизації, критичного аналізу та узагальнення з використанням новітніх інформаційних технологій.
Фахові компетентності	СК01	Грунтовні знання спеціальної області дослідження в поєднанні зі знаннями загальної наукової дискусії та внеску до індивідуальної історичної царини дослідження.
	СК02	Здатність формулювати наукову проблему, робочі гіпотези, обирати найбільш релевантні методи, методики та підходи для здійснення досліджень в галузі історії та/або археології, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.
	СК03	Здатність до продукування нових ідей і розв'язання комплексних проблем у галузі професійної науково-педагогічної та дослідницько-інноваційної діяльності, здійснювати історичні та археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших наук.

	СК05	Здатність вільно оперувати найважливішими теоретико-методологічними поняттями і категоріями при дослідженні історичних та/або археологічних проблем, застосовувати на практиці класичні та новітні методи наукових досліджень.
	СК06	Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та/або археології представників різних наукових напрямів і шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки і розуміти відмінності історіографічних підходів у різних хронологічних, національних та транснаціональних контекстах.
	СК07	Здатність визначати рівень об'єктивності фактологічної основи минулих подій в різних видах джерел і академічних текстів, встановлювати та оцінювати достовірність та репрезентативність джерельної інформації.
	СК15	Здатність дотримуватися етичних і моральних норм, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.

2.2. Очікувані результати навчання

В результаті вивчення курсу здобувач повинен знати:

- сучасні теоретико-методологічні підходи інтелектуальної історії (історія ідей, дискурсний аналіз, контекстуалізм, інтелектуальні мережі тощо);
- ключові інтелектуальні традиції та їх еволюцію у Європі, Україні та світі;
- типологію ідей, концептів, смислових конструкцій та їх функціонування у соціокультурному контексті;
- джерельну базу інтелектуальної історії, принципи інтерпретації текстів, дискурсів, наративів;
- міждисциплінарні зв'язки інтелектуальної історії з філософією, історією культури, політичною теорією, антропологією, соціологією знання;
- сучасні напрямки *global intellectual history*, історії знання та історії науки.

Здобувач повинен вміти:

- проводити оригінальні наукові дослідження у сфері інтелектуальної історії з використанням сучасних методологій;
- здійснювати критичний аналіз інтелектуальних текстів, виявляти смисли, концепти, метафори, аргументаційні стратегії;
- реконструювати історичний контекст виникнення ідей, визначати їх вплив на політичні, культурні та соціальні процеси;
- використовувати методи міждисциплінарного аналізу (*hermeneutics, conceptual history, discourse analysis, network analysis*);
- синтезувати результати досліджень для підготовки публікацій у фахових виданнях, виступів на конференціях, академічних дискусій.
- здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері історичних досліджень, що передбачають глибокий теоретичний аналіз та інноваційні підходи;
- здатність інтегрувати міждисциплінарні знання для створення нових концептуальних моделей у дослідницькій діяльності;
- виконувати академічні завдання з дотриманням етики дослідника, академічної доброчесності та міжнародних стандартів.

Відповідно до освітньо-наукової програми очікувані результати навчання включають вміння:

ПРН01	Мати передові концептуальні та методологічні знання про новітні напрямки історичних досліджень, зокрема, інтелектуальної історії, усної історії, регіональної історії, гендерної історії, історії повсякденності тощо, а також дослідницькі навички, достатні для проведення оригінального наукового дослідження на рівні останніх світових досягнень з історії та археології, отримання нових знань та/або здійснення інновацій.
ПРН02	Оперувати класичними та новітніми історичними концепціями, теоріями, принципами, методами історичних та археологічних реконструкцій, критично осмислювати їх, володіти термінологічним та понятійним апаратом історика, сучасними концептуальними та методологічними знаннями в галузі науково-дослідницької та професійної діяльності.
ПРН03	Планувати і виконувати оригінальні наукові дослідження з історії та/або археології з використанням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій, дотриманням норм професійної і академічної етики, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.
ПРН04	Застосовувати сучасні методи пошуку, локалізації, збору, опрацювання та аналізу наукової інформації за темою дисертаційного дослідження.
ПРН06	Виділяти невирішені проблеми і прогалини в історіографічному масиві наукової інформації, критично осмислювати концепції, наявні у фаховому методологічному та історіографічному дискурсі.
ПРН09	Продукувати нові ідеї і розв'язувати комплексні проблеми у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності.
ПРН16	Дотримуватись принципів наукової етики, не допускати плагіату, привласнення наукових ідей, фальсифікацій, діяти у відповідності до вимог інтелектуальної чесності та нетерпимості до порушення академічної доброчесності.

3. Програма навчальної дисципліни

Денна форма:

	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
1	Тема 1. Вступ до інтелектуальної історії: предмет, методи, проблематика.	2	4	12
2	Тема 2. Європейська інтелектуальна традиція: від Просвітництва до модерну.	2	4	12
3	Тема 3. Українська інтелектуальна історія XIX – початку XX століття.	2	4	12
4	Тема 4. Інтелектуальні рухи XX століття: тоталітаризм, еміграція, наукова діаспора.	2	4	12
5	Тема 5. Сучасна українська інтелектуальна історія: нові підходи та виклики.	2	4	12
	Всього за курсом	10	20	60

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

№	Тема заняття / план
1	Тема 1. Вступ до інтелектуальної історії: предмет, методи, проблематика. 1. Поняття «інтелектуальна історія»: становлення терміна та його відмінність від історії ідей. 2. Основні напрями розвитку інтелектуальної історії у XX–XXI ст. 3. Представники класичної інтелектуальної історії: А. Лавджой, К. Скіннер, Дж. Покок, М. Фуко. 4. Джерельна база інтелектуальної історії: тексти, листування, культурні артефакти. 5. Актуальність інтелектуальної історії в сучасних гуманітарних дослідженнях.
2	Тема 2. Європейська інтелектуальна традиція: від Просвітництва до модерну. 1. Європейське Просвітництво як інтелектуальна революція XVIII ст. 2. Формування модерного мислення: роль університетів, філософських товариств, академій. 3. Ідеї свободи, прогресу, нації у французькій, німецькій і британській інтелектуальних традиціях. 4. Інтелектуали і політика: роль мислителів у Революціях XVIII–XIX ст. 5. Вплив європейських інтелектуальних течій на розвиток українського гуманітарного простору.
3	Тема 3. Українська інтелектуальна історія XIX – початку XX століття. 1. Формування української інтелектуальної еліти: Кирило-Мефодіївське братство, університетські осередки. 2. Роль Т. Шевченка, П. Куліша, М. Костомарова, І. Франка, М. Драгоманова у формуванні національної ідентичності. 3. Українська інтелігенція в контексті імперських структур. 4. Вплив західноєвропейських ідей на українську думку. 5. Українські інтелектуальні центри: Харків, Київ, Львів.
4	Тема 4. Інтелектуальні рухи XX століття: тоталітаризм, еміграція, наукова діаспора. 1. Інтелектуали і політичні режими XX ст.: між опором і співпрацею. 2. Українська еміграційна інтелігенція: В. Липинський, Д. Донцов, І. Лисяк-Рудницький. 3. Європейські інтелектуальні кризи XX століття: гуманізм, екзистенціалізм, постструктуралізм. 4. Роль інтелектуалів у збереженні культурної спадщини в умовах війни й репресій. 5. Інтелектуальна тяглість: між «втраченими поколіннями» і сучасністю.
5	Тема 5. Сучасна українська інтелектуальна історія: нові підходи та виклики. 1. Пострадянська переоцінка інтелектуальної спадщини: деколонізація та ревізія канонів. 2. Сучасні напрями інтелектуальної історії в Україні (В. Склокін, О. Зайцев, О. Турій, О. Ясь). 3. Пам'ять, ідентичність, історія ідей у нових дослідженнях. 4. Міждисциплінарність: перетин інтелектуальної історії з культурологією, політологією, філософією. 5. Інтелектуали сучасної України: громадянська позиція, медійність, суспільна відповідальність.

4.2. План практичних (семінарських, лабораторних, півгрупових) занять

№	Тема заняття / план
1	Семінарське заняття 1. Методологічні підходи сучасної інтелектуальної історії 1. Інтелектуальна історія як напрям історичних студій: предмет, проблематика, інтерпретаційні моделі. 2. Кембриджська школа (Q. Skinner, J. Pocock): контекстуалізм і мовленнєві акти. 3. Історія ідей (A. Lovejoy, I. Berlin) та її критика. 4. Conceptual history (Begriffsgeschichte): R. Koselleck і проблематика історичних понять. 5. Порівняльний аналіз методологій: переваги та обмеження.
2	Семінарське заняття 2. Джерела інтелектуальної історії: типологія, методи інтерпретації 1. Текст як головне джерело інтелектуальної історії: особливості аналізу. 2. Епістолярна спадщина, меморії, публіцистика, інтелектуальні щоденники. 3. Інтелектуальні мережі та їх реконструкція за джерелами. 4. Цифрові корпорації текстів і цифрові методи аналізу ідей. 5. Проблема авторства, наміру та «мовчання» джерела.
3	Семінарське заняття 3. Європейська інтелектуальна традиція: ключові концепти та їх еволюція 1. Античні витоки європейської інтелектуальної культури. 2. Середньовічні та ранньомодерні інтелектуальні парадигми. 3. Просвітництво як «інтелектуальна революція». 4. Лібералізм, націоналізм, соціалізм: формування ідеологічних традицій XIX ст. 5. Кризові ідеї XX століття: тоталітаризм, феноменологія, структуралізм.
4	Семінарське заняття 4. Global Intellectual History: теоретичні засади та практики аналізу 1. Поява й розвиток підходу global intellectual history. 2. Трансфер ідей між культурами: моделі взаємодії. 3. Рецепції та адаптації інтелектуальних традицій. 4. Постколоніальні студії та інтелектуальна деколонізація. 5. Проблема центрів і периферій у глобальній історії ідей.
5	Семінарське заняття 5. Українська інтелектуальна історія: традиції, дискурси, школи 1. Українська інтелектуальна традиція ранньомодерного періоду (Києво-Могилянська академія). 2. Українська інтелектуальна еліта XIX – початку XX ст. 3. Європейські інтелектуальні впливи в Україні. 4. Інтелектуальна історія радянської доби: дискурси, цензура, альтернативи. 5. Після 1991 р.: нові напрямки історії ідей в Україні.
6	Семінарське заняття 6. Ключові концепти інтелектуальної історії: свобода, влада, нація, модерність 1. Еволюція концепту свободи у західній традиції. 2. Політична влада як інтелектуальний конструкт. 3. «Нація» як історичне поняття: дискусії XIX–XXI ст. 4. Модерність і модернізація: інтелектуальні суперечності. 5. Семантичні зміни понять у Часових просторах (за Р. Коселлеком).
7	Семінарське заняття 7. Інтелектуальні мережі та кола: структура, динаміка, інструменти аналізу 1. Поняття інтелектуальної мережі та його теоретичні основи. 2. Європейські академічні та політичні мережі XVI–XX ст.

	3. Роль університетів, салонів, академій, клубів у формуванні інтелектуальних спільнот. 4. Використання Digital Humanities для реконструкції інтелектуальних зв'язків. 5. Кейс-стаді: інтелектуальні мережі українських діячів.
8	Семінарське заняття 8. Інтелектуальні революції та зміни парадигм 1. Поняття «інтелектуальна революція» у сучасній історіографії. 2. Наукові революції (Т. Кун) та їх інтелектуальні наслідки. 3. Парадигмальні зсуви у філософії, політичній думці й гуманітарних науках. 4. Криза раціоналізму та перехід до постструктуралізму. 5. Роль інтелектуальних революцій у глобальній історії.
9	Семінарське заняття 9. Інтелектуальна історія та політика: ідеї й політичні режими 1. Політичні ідеології як інтелектуальні конструкції. 2. Тоталітаризм і його інтелектуальні корені (фашизм, нацизм, комунізм). 3. Ліберальний проєкт і його критики. 4. Інтелектуальні витоки сучасного популізму, постправди й політичного міфотворення. 5. Вплив інтелектуальних концептів на державну політику.
10	Семінарське заняття 10. Сучасні дебати та нові напрями інтелектуальної історії 1. «Історія знання» (History of Knowledge) як новий напрям. 2. Cognitive turn та історія мислення. 3. Digital turn у дослідженні інтелектуальних процесів. 4. Memory studies та інтелектуальні виміри колективної пам'яті. 5. Інтелектуальна історія майбутнього: виклики та перспективи.

5. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота спрямована на розвиток інтелектуальних умінь, загальнокультурних і професійних компетентностей, творчого мислення у здобувачів ступеня доктора філософії (PhD). Включає в себе виконання індивідуального науково-дослідного завдання (**написання аналітичного есе**) на тему за вибором здобувача, що є видом позааудиторної самостійної роботи здобувачів вищої освіти, використовується в процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни та є необхідною умовою формування підсумкової оцінки з дисципліни. Виконання індивідуального науково-дослідного завдання сприяє поглибленню та закріпленню теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти при прослуховуванні лекційного курсу та самостійному вивченню дисципліни.

Мета самостійної роботи полягає у формуванні здатності до критичного аналізу та порівняльної інтерпретації.

Індивідуальне завдання оцінюється за такими критеріями: самостійність виконання; якість оформлення.

Критерії написання: обсяг: 5–7 сторінок друкованого тексту без титульного аркуша та списку використаних джерел (формат сторінки – А4; шрифт – Times New Roman; кегль – 14, міжрядковий інтервал – 1,5; береги: справа, зліва, зверху, знизу – 20 мм). Структура роботи: вступ (де здобувач вищої освіти формулює актуальність проблеми, мету власного дослідження та задачі її виконання), основна частина (має містити головні ідеї та факти, а також не менше двох-трьох аргументів на користь висловленої тези. Кожен аргумент має бути підтверджений не менш ніж двома конкретними історичними прикладами чи спиратися на історичні джерела, що дозволяють використати їх як основу для аргумента. Беручи до уваги різні позиції та точки зору, важливим є їх критичний аналіз, а також виявлення власного ставлення до досліджуваної проблеми); висновки (подається авторський аналіз

зазначених проблем); список використаних джерел (має налічувати не менше 15 наукових джерел, у тому числі наукові статті, монографії); результат перевірки на антиплагіат. Есе може супроводжуватися наочністю: презентацією, інфографікою, відео, фото, географічними картами, малюнками, музикою, таблицями тощо.

№ з/п	Назва теми	Денна форма
1	Порівняння методологій інтелектуальної історії (Cambridge School, Begriffsgeschichte, history of ideas, global intellectual history).	10
2	Еволюція одного ключового концепту (свобода, влада, нація, модерність, демократія) в інтелектуальних традиціях різних епох.	10
3	Інтелектуальні мережі як аналітичний інструмент в історичних студіях.	10
4	Порівняння дискурсів модерності у XIX і XX ст.	10
5	Порівняння ліберального та консервативного дискурсів в інтелектуальній історії.	10
6	Порівняння українського національного дискурсу у різні історичні періоди.	10
	Разом	60

6. Контрольна робота

Варіант 1

- Інтелектуальна історія як напрям історичних студій: предмет, проблематика, інтерпретаційні моделі.
- Лібералізм, націоналізм, соціалізм: формування ідеологічних традицій XIX ст.

Варіант 2

- Кембриджська школа (Q. Skinner, J. Pocock): контекстуалізм і мовленнєві акти.
- Кризові ідеї XX століття: тоталітаризм, феноменологія, структуралізм.

Варіант 3

- Історія ідей (A. Lovejoy, I. Berlin) та її критика.
- Поява й розвиток підходу global intellectual history.

Варіант 4

- Conceptual history (Begriffsgeschichte): R. Koselleck і проблематика історичних понять.
- «Історія знання» (History of Knowledge) як новий напрям.

Варіант 5

- Текст як головне джерело інтелектуальної історії: особливості аналізу.
- Поняття інтелектуальної мережі та його теоретичні основи.

Варіант 6

- Українська інтелектуальна традиція ранньомодерного періоду (Києво-Могилянська академія).
- Роль університетів, салонів, академій, клубів у формуванні інтелектуальних спільнот.

Варіант 7

- Українська інтелектуальна еліта XIX – початку XX ст.
- Cognitive turn та історія мислення.

Варіант 8

1. Античні витoki європейської інтелектуальної культури.
2. Поняття «інтелектуальна революція» у сучасній історіографії.

Варіант 9

1. Середньовічні та ранньомодерні інтелектуальні парадигми.
2. Наукові революції (Т. Кун) та їх інтелектуальні наслідки.

Варіант 10

1. Просвітництво як «інтелектуальна революція».
2. Розвиток інтелектуальної історії після 1991 р.: нові напрямки історії ідей в Україні.

7. Підсумковий контроль

Формою підсумкового контролю є залік, який проводиться в усній формі. Робота здобувачів оцінюється за підсумками виконання основних видів завдань. Якщо здобувач не відвідував курс лекцій, семінарські заняття і не виконав контрольні заходи, а, отже, не набрав необхідної кількості балів, то він не допускається до складання заліку.

Перелік питань до заліку з дисципліни «Інтелектуальна історія»

1. Поняття «інтелектуальна історія»: становлення терміна та його відмінність від історії ідей.
2. Інтелектуальна історія як напрям історичних студій: предмет, проблематика, інтерпретаційні моделі.
3. Основні напрями розвитку інтелектуальної історії у XX–XXI ст.
4. Представники класичної інтелектуальної історії: А. Лавджой, К. Скіннер, Дж. Покок, М. Фуко.
5. Джерельна база інтелектуальної історії: тексти, листування, культурні артефакти.
6. Актуальність інтелектуальної історії в сучасних гуманітарних дослідженнях.
7. Античні витoki європейської інтелектуальної культури.
8. Середньовічні та ранньомодерні інтелектуальні парадигми.
9. Європейське Просвітництво як інтелектуальна революція XVIII ст.
10. Формування модерного мислення: роль університетів, філософських товариств, академій.
11. Ідеї свободи, прогресу, нації у французькій, німецькій і британській інтелектуальних традиціях.
12. Інтелектуали і політика: роль мислителів у Революціях XVIII–XIX ст.
13. Лібералізм, націоналізм, соціалізм: формування ідеологічних традицій XIX ст.
14. Кризові ідеї XX століття: тоталітаризм, феноменологія, структуралізм.
15. Формування української інтелектуальної еліти: Кирило-Мефодіївське братство, університетські осередки.
16. Роль Т. Шевченка, П. Куліша, М. Костомарова, І. Франка, М. Драгоманова у формуванні національної ідентичності.
17. Українська інтелектуальна еліта XIX – початку XX ст. в контексті імперських структур.
18. Європейські інтелектуальні впливи в Україні.
19. Українські інтелектуальні центри XIX ст.: Харків, Київ, Львів.
20. Інтелектуальна історія радянської доби: дискурси, цензура, альтернативи.
21. Українська еміграційна інтелігенція: В. Липинський, Д. Донцов, І. Лисяк-Рудницький.

22. Розвиток інтелектуальної історії після 1991 р.: нові напрямки історії ідей в Україні.
23. Європейські інтелектуальні кризи XX століття: гуманізм, екзистенціалізм, постструктуралізм.
24. Роль інтелектуалів у збереженні культурної спадщини в умовах війни й репресій.
25. Пострадянська переоцінка інтелектуальної спадщини: деколонізація та ревізія канонів.
26. Сучасні напрями інтелектуальної історії в Україні (В. Склокін, О. Зайцев, О. Турій, О. Ясь).
27. Пам'ять, ідентичність, історія ідей у нових дослідженнях.
28. Міждисциплінарність: перетин інтелектуальної історії з культурологією, політологією, філософією.
29. Інтелектуали сучасної України: громадянська позиція, медійність, суспільна відповідальність.
30. Методологічні підходи сучасної інтелектуальної історії
31. Кембриджська школа інтелектуальної історії (Q. Skinner, J. Pocock): контекстуалізм і мовленнєві акти.
32. Історія ідей (A. Lovejoy, I. Berlin) та її критика.
33. Conceptual history (Begriffsgeschichte): R. Koselleck і проблематика історичних понять.
34. Текст як головне джерело інтелектуальної історії: особливості аналізу.
35. Епістолярна спадщина, меморії, публіцистика, інтелектуальні щоденники.
36. Інтелектуальні мережі та їх реконструкція за джерелами.
37. Global Intellectual History: теоретичні засади та практики аналізу.
38. Поява й розвиток підходу global intellectual history.
39. Ключові концепти інтелектуальної історії: свобода, влада, нація, модерність.
40. Еволюція концепту свободи у західній традиції.
41. Політична влада як інтелектуальний конструкт.
42. «Нація» як історичне поняття: дискусії XIX–XXI ст.
43. Модерність і модернізація: інтелектуальні суперечності.
44. Семантичні зміни понять у Часових просторах (за Р. Коселлеком).
45. Поняття інтелектуальної мережі та його теоретичні основи.
46. Європейські академічні та політичні мережі XVI–XX ст.
47. Роль університетів, салонів, академій, клубів у формуванні інтелектуальних спільнот.
48. Використання Digital Humanities для реконструкції інтелектуальних зв'язків.
49. Кейс-стаді: інтелектуальні мережі українських діячів.
50. Поняття «інтелектуальна революція» у сучасній історіографії.
51. Наукові революції (Т. Кун) та їх інтелектуальні наслідки.
52. Роль інтелектуальних революцій у глобальній історії.
53. Інтелектуальна історія та політика: ідеї й політичні режими.
54. Тоталітаризм і його інтелектуальні корені (фашизм, нацизм, комунізм).
55. Інтелектуальні витоки сучасного популізму, постправди й політичного міфотворення.
56. Вплив інтелектуальних концептів на державну політику.
57. «Історія знання» (History of Knowledge) як новий напрям.
58. Cognitive turn та історія мислення.
59. Digital turn у дослідженні інтелектуальних процесів.
60. Memory studies та інтелектуальні виміри колективної пам'яті.

Приклад залікового білету**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**Рівень вищої освіти третій: освітньо-науковийГалузь знань: 03 Гуманітарні наукиСпеціальність 032 Історія та археологія

Семестр 4

Навчальна дисципліна «**ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ІСТОРІЯ**»**ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ № 0**

1. Поняття «інтелектуальна історія»: становлення терміна та його відмінність від історії ідей.
2. Українська еміграційна інтелігенція: В. Липинський, Д. Донцов, І. Лисяк-Рудницький.
3. Ключові концепти інтелектуальної історії: свобода, влада, нація, модерність.

Затверджено на засіданні кафедри історії

Протокол № _____ від _____ 20__ року

Завідувач кафедри _____

Екзаменатор _____

Міронова І.С.Міронова І.С.**8. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання****Денна форма**

№	Вид діяльності (завдання)	Критерії оцінювання	Максимальна кількість балів
1	Семінарські заняття	10 тем семінарських занять. Кожна тема оцінюється до 5-ти балів. Максимальна кількість балів за теми (10*5).	50
2	Завдання для самостійної роботи	Оцінювання самостійної роботи: 8 балів – написання есе; 2 бали – захист.	10
3	Контрольна робота	Оцінювання контрольної роботи: кожне питання оцінюється по 5 балів. Максимальна кількість балів за контрольну роботу (2*5).	10
4	Залік	В кожному заліковому білеті по 3 питання, кожне з яких оцінюється до 10 балів (3*10).	30
	Всього		100

Оцінювання результатів навчальної діяльності здобувачів здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей здобувачів і передбачає диференційований підхід в його організації.

Оцінюватися може виконання здобувачами будь-яких навчальних завдань, під час роботи над якими вони демонструють власне історичне мислення: розгорнуті і стислі усні відповіді, письмові роботи, доповіді, презентації, реферати, виступи в дискусіях тощо.

При цьому враховується:

- розуміння здобувачами взаємозв'язків між історичними подіями, уміння порівнювати, пояснювати, аналізувати та критично оцінювати історичні факти;
- самостійність мислення;
- використання різних джерел історичних знань, з розумінням їх особистостей, умінням їх характеризувати і оцінювати;
- правильність і достатність добору історичних фактів для розв'язування поставлених викладачем завдань;
- чіткість і завершеність викладу;
- мовна грамотність.

Критерії оцінки усної відповіді здобувача (семінарські заняття):

4-5 балів ставиться у випадку:

- здобувач вільно володіє, визначеними програмою, знаннями й уміннями;
- правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;
- відповідь чітка і завершена;
- мова добра.

2-3 бали ставиться у відповідності з попередніми вимогами, але:

- здобувач має незначні ускладнення при використанні визначених програмою знань і умінь;
- при доборі фактів припускається незначних помилок;
- власне ставлення студентом висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності;
- мова добра.

0-1 бал ставиться в разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

- здобувач не володіє необхідними для здійснення завдання уміннями;
- головного фактичного матеріалу не знає.

Критеріями оцінювання самостійної роботи (індивідуально науково-дослідних робіт) виступають:

- повнота розкриття матеріалу (50 % оцінки);
- правильність застосування одержаних теоретичних знань на практиці (25 % оцінки);
- обґрунтованість висновків (25 % оцінки).

Критерії оцінки здобувача при виконанні самостійної роботи:

- **10 балів** виставляється, якщо дотримані всі вимоги до виконання самостійної роботи (написання есе): позначена проблема і обґрунтована її актуальність; здобувач вільно володіє інформацією запропонованої проблеми; логічно викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита повністю; дотримані вимоги до зовнішнього оформлення роботи; здобувач повно, всебічно, безпомилково відповідає на дискусійні питання викладача і здобувачів з теми роботи.

- **9 балів** виставляється, якщо основні вимоги до самостійної роботи (написання есе) виконані, але при цьому допущені незначні недоліки. Зокрема, є упущення в оформленні роботи.
- **7-8 балів** виставляється, якщо основні вимоги до самостійної роботи (написання есе) виконані, але при цьому допущені значні недоліки. Зокрема, є неточності у викладі матеріалу; не обґрунтована актуальність проблеми; відсутні логічна послідовність в судженнях; здобувач не в повній мірі відповідає на дискусійні питання; є упущення в оформленні роботи.
- **5-6 балів** виставляється, якщо є істотні відступи від вимог до виконання самостійної роботи (написання есе). Зокрема: здобувач не в повній мірі володіє інформацією запропонованої проблеми; непослідовно відповідає на дискусійні питання; тема висвітлена лише частково, відсутній висновок; є упущення в оформленні роботи.
- **3-4 бали** виставляється, якщо є істотні відступи від вимог до виконання самостійної роботи (написання есе). Зокрема: здобувач поверхово володіє інформацією запропонованої проблеми; не відповідає на дискусійні питання; тема висвітлена лише частково; відсутній висновок; є упущення в оформленні роботи.
- **0-2 бали** виставляється, якщо здобувач не володіє інформацією запропонованої проблеми, виявляється істотне незрозуміння теми при веденні дискусії, є значні упущення в оформленні роботи.

Критерії оцінювання контрольної роботи:

- **9-10 балів** заслуговує здобувач, який всебічно, безпомилково, в логічній послідовності і вільно розкрив теоретичне питання; продемонстрував знання методики аналізу даних та інформаційно-довідкових матеріалів; наявні повні, обґрунтовані висновки та пропозиції; робота оформлена відповідно до встановлених вимог, має всі необхідні структурні елементи (вступ, основну частину, висновки); здобувач повно, всебічно, безпомилково відповідає на питання, встановлені викладачем з теми роботи.
- **7-8 бали** отримує здобувач, який дав правильну, але неповну відповідь на теоретичне питання; розкрив всі аспекти поставленого питання, але припустився несуттєвих помилок; наведені матеріали правильні, але неповні; наявні висновки та пропозиції в цілому вірні, але недостатньо обґрунтовані; робота в цілому оформлена відповідно до встановлених вимог, але є незначні зауваження до оформлення; робота має всі необхідні структурні елементи (вступ, основну частину, висновки); здобувач в основному відповідає на питання, встановлені викладачем з теми роботи, але відповідь неповна та/або здобувач допускає незначні помилки.
- **4-6 бали** отримує здобувач, який дав правильну, але суттєво неповну відповідь на теоретичне питання; недостатньо використані матеріали; висновки та пропозиції неповні; робота в цілому оформлена з суттєвими зауваженнями до встановлених вимог; робота має всі необхідні структурні елементи (вступ, основну частину, висновки); здобувач неповно та з помилками відповідає на питання, встановлені викладачем з теми роботи.
- **0-3 бали** виставляється в тому випадку, якщо в роботі не розкрито вузлових елементів теоретичного питання; є суттєві помилки та викривлення; наведені дані неактуальні; відсутні або застарілі матеріали, літературні джерела; відсутні обґрунтовані висновки та пропозиції, які впливають з теми роботи; робота оформлена з суттєвими порушеннями встановлених вимог; робота не має всіх необхідних структурних елементів (вступ, основну частину, висновки); здобувач не відповідає на питання, встановлені викладачем з теми роботи.

Критерії оцінювання заліку:

- **30 балів** виставляються здобувачу при глибоких і всебічних знаннях проблеми, грамотному і злагодженому логічно їх викладі, досконалому володінні понятійним апаратом, умінні підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, здатності швидко і правильно робити умовиводи, використовувати при аналізі сучасних явищ теоретичні положення на основі вивчення основної та додаткової літератури; якщо дані правильні, повні і глибокі відповіді на всі теоретичні питання відповідно до навчальної програми дисципліни, немає помилок у виконанні, матеріал викладено грамотною мовою з дотриманням логічної послідовності;
- **25-29 балів** виставляються здобувачу при глибоких і всебічних знаннях проблеми, грамотному і злагодженому логічно їх викладі, досконалому володінні понятійним апаратом, умінні підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, здатності швидко і правильно робити умовиводи, використовувати при аналізі сучасних явищ теоретичні положення на основі вивчення основної та додаткової літератури; якщо студентом дано правильні, повні відповіді на всі теоретичні питання індивідуального завдання відповідно до навчальної програми дисципліни, матеріал викладено грамотною мовою з дотриманням логічної послідовності, однак допущені незначні похибки при відповіді;
- **20-24 бали** виставляються здобувачу при твердому і досить повному знанні проблеми, відсутності характерних неточностей при відповідях на питання залікового білета та на поставлені додаткові питання, умінні в основному пов'язувати теоретичний матеріал з практичними завданнями, що стоять в сучасних умовах, володінні понятійним апаратом, знанні основної літератури; якщо на запропоновані теоретичні питання дані правильні, але неповні відповіді; матеріал викладено грамотною мовою з дотриманням логічної послідовності, однак допущені несуттєві похибки або неточності у відповідях, допущена незначна помилка;
- **15-19 балів** виставляються здобувачу при достатньому знанні навчального матеріалу, відсутності грубих помилок при відповідях на питання залікового білета, умінні підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, знанні основних понять і категорій; якщо відповіді на теоретичні питання в цілому правильні, але неповні, допущені неточності у формулюваннях і логічні похибки, допущені одна-дві несуттєві помилки;
- **10-14 балів** виставляються здобувачу, якщо відповіді на теоретичні питання неповні, допущені неточності у формулюваннях і логічні похибки;
- **5-9 балів** виставляються здобувачу при наявності грубих помилок у відповідях на теоретичні питання залікового білета, які свідчать про неправильне розуміння суті проблеми, невмінні підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, незнанні основного категоріального апарату, якщо відповіді на теоретичні питання містять грубі помилки, свідчать про незнання і нерозуміння відповідних розділів програмного матеріалу;
- **0-4 бали** виставляються здобувачу, якщо відповіді на теоретичні питання містять грубі помилки, які свідчать про незнання і нерозуміння відповідних розділів програмного матеріалу.

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою (для заліку)	Оцінка за національною шкалою (для іспиту)	Оцінка за шкалою ECTS	
			Оцінка	Пояснення
90-100	Зараховано	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89			B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81			C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67-74	Зараховано	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60-66			E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35-59	Не зараховано	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1-34			F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

10. Рекомендовані джерела інформації

10.1. Основні джерела:

- Довідник з інтелектуальної історії / Ред. Р. Вотмор, Б. В. Янг. Молден: Wiley-Blackwell, 2016. XV, 456 с.
- Журба О. І., Литвинова Т. Ф. Союз інтелектуальної та соціальної історії в історичних дослідженнях. *Universum Historiae et Archaeologiae [Універсум історії та археології]*. 2021. Вип. 4 (29). С. 136–146.
- Зашкільняк Л. Інтелектуальна історія: спроба конвенції (деякі методологічні міркування). *Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки*. Київ, 2005. Вип. 1. С. 28–35.
- Калакура Я. Класифікація джерел інтелектуальної історії України. *Історичний архів. Наукові студії: Збірник наукових праць*. Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. Вип. 8. С. 106–113.
- Колесник І. Українська історіографія: Концептуальна історія / За ред. В. Смолія. Київ: Інститут історії України НАН України, 2013. 516 с.
- Міронова І. С. Джерелознавство, історіографія та методологія історії : навчальний посібник. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2023. 212 с.
- Нариси з соціокультурної історії українського історієписання: субдисциплінарні напрями: монографія / Удод Олександр, Верменич Ярослава, Ковалевська Ольга, Ясь Олексій ; упоряд. текстів й наук. апарату С. Блащук, Н. Пазюра ; за загал. ред. В. Смолія ; НАН України ; Ін-т історії України. Київ : Генеза, 2018. 288 с.
- Підберезних І. Є. Інтелектуальна історія Європи : методичні рекомендації. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2023. 36 с.
- Смолій В. Інтелектуальна історія: спроба конвенції. *Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки*. Київ, 2005. Вип. 1. С. 3–16.
- Ясь О. Інтелектуальна історія / У кн.: Нариси з соціокультурної історії українського історієписання: субдисциплінарні напрями: колект. монографія / Авт. О. Удод, Я. Верменич, О. Ковалевська, О. Ясь; упоряд. текстів й наук. апарату С. Блащук, Н. Пазюра; за заг. ред. В. Смолія. Київ: Генеза, 2018. С. 5–59, 235–246. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Yas_Oleksii/Intelektualna_istoriia/

10.2. Додаткові джерела:

- Ададуров В. «Переставляючи слова у століттях»: інтелектуальна біографія Ілька Борщака. Львів: Видавництво УКУ, 2024. 540 с.
- Андреев В. «Інтелектуальна біографія» історика: експлікація поняття. *Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки*. Київ : Інститут історії України НАН України, 2011. Вип. 5. С. 333–341.
- Андреев В. Інтегральний напрям сучасної історіографії: інтелектуальна історія. *Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки*. Вип. 1. Київ, 2005. С. 17–23.
- Баган О., Іванишин П. Василь Іванишин: інтелектуальна біографія: монографія. Тернопіль: Вид-во «Крила», 2023. 226 с.
- Берк П. Інтелектуальна історія та її суперники. *Нові перспективи історіописання*. Київ, 2004. С. 281–283.
- Берк П. Нові підходи до історіописання. Київ : Ніка-Центр, 2010.
- Ващенко В. Концепт «інтелектуальна біографія» та конструювання «наукових біографій» в українській історіографії. *Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки*. Київ : Інститут історії України НАН України, 2009. Вип. 4. С. 475–486.
- Венгерська В. О. Інтелектуали в ХІХ ст.: феномен множинних лояльностей. *Інтелігенція і влада. Серія: Історія (Одеса)*. 2011. Вип. 21. С. 17–27.
- Верменич Я. Історія ідей та криза історизму. *Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки*. Вип. 1. Київ, 2005. С. 24–27.

- Граб У. Мирослав Антонович: інтелектуальна біографія. Еміграційне музикознавство в українському культуротворенні повоєнних десятиліть. Львів: Вид-во Українського католицького університету, 2019. Вип. 27. 456 с.
- Інтелектуальна історія та духовна спадщина України XIX ст.: Зб. наук. пр. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2017. 207 с.
- Інтелектуальна історія: П'ять запитань / Ред. М. Н. Jeppesen, F. Stjernfelt i M. Thorup. Копенгаген: Automatic Press, 2013. 184 с.
- Киридон А. М. Студії пам'яті у сучасній гуманітаристиці: історія становлення. *Український історичний журнал*. 2017. № 4. С. 150–161.
- Колесник І. І. Інтелектуальне співтовариство як засіб легітимації культурної історії України XIX століття. *Український історичний журнал*. 2008. № 1. С. 169–193.
- Колесник І. Культурно-інтелектуальна історія як дзеркало «нової наукової революції». *Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки*. Київ, 2005. Вип. 1. С. 36–45.
- Колесник І. Українська історіографія в полі інтелектуальної історії: Modern of Postmodern? *Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки*. Київ, 2005. Вип. 1. С. 227–246.
- Колесников К. Історіографічний постмодернізм: нова інтелектуальна історія. *Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки*. Київ, 2005. Вип. 1. С. 46–60.
- Левченко В. В. Інтелектуальна біографія – ключова модель дослідження історії генерацій вчених-істориків Одеси. *Українська біографістика*. 2016. Вип. 14. С. 157–176. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ubi_2016_14_11
- Манан П. Інтелектуальна історія лібералізму. Київ, 2005.
- Міронова І., Сватенко Є. Вплив ідей німецького романтизму на культурно-національне відродження України XIX століття // *Старожитності Лукомор'я*. 2024. № 6 (27). С. 29–39. DOI: <https://doi.org/10.33782/2708-4116.2024.6.300>
- Підберезних І. Є., Мірошкіна Н. В. Міжцивілізаційні запозичення в історичних концепціях Ф. Броделя та А. Тойнбі: порівняльний аналіз. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія / М-во освіти і науки України; Держ. вищ. навч. заклад «Ужгород. нац. ун-т», Ф-т історії та міжнародних відносин; [Редкол.: Ю. В. Данилець (головний редактор) та ін.]. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. Вип. 1 (44). С. 142–151.
- Підберезних І. Є., Мірошкіна Н. В. Цивілізаційне запозичення як фактор історичного процесу (теоретичний аспект) // *Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис*. Чис. 26. 2022. С. 217–223.
- Прихояйко В. Текст як факт соціальної комунікації (джерелознавство в системі інтелектуальної історії). *Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки*. Київ : Інститут історії України НАН України, 2005. Вип. 1. С. 77–82.
- Смолій В. А., Удод О. А., Ясь О. В. Інститут історії України НАН України: віхи інституціональної та інтелектуальної історії. *Український історичний журнал*. 2016. № 5. С. 4–36.
- Яковлев М. Методологія Кембриджської школи інтелектуальної історії та дискурс про роль України на міжнародній арені. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2020, Т. 12, № 2. С. 125–135. URL: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP/article/view/1044/1155>

10.3. Джерела іноземною мовою:

- Hancock A.-M. Intersectionality: An Intellectual History [Хенкок А.-М. *Інтерсекційність: інтелектуальна історія*]. New York, NY, United States of America: Oxford University Press. 2016. URL: <https://global.oup.com/academic/product/intersectionality-9780199370375?cc=ua&lang=en&>

- Rietbergen P. J. Europe: a Cultural History [*Рітберген П. Дж. Європа: історія культури*]. London – New York: Routledge. 2021.
- Simon Glendinning. Europe: A Philosophical History [*Саймон Глендіннінг. Європа: філософська історія*]. Part 1. July 15, 2021. 232 p.
- The Oxford Encyclopedia of American Cultural and Intellectual History [*Оксфордська енциклопедія американської культурної та інтелектуальної історії*] / Editors in Chief J. S. Rubin, S. E. Casper. Oxford; New York: Oxford University Press, 2013. 1550 p.
- Zayarnyuk Andriy & Sereda Ostop. The Intellectual Foundations of Modern Ukraine: The Nineteenth Century [*Заярнюк А., Середя О. Інтелектуальні основи сучасної України: ХІХ століття*]. London – New York, NY: Routledge 2023. 204 p.

10.4. Електронні ресурси:

- Archive of European Intellectual Life. Institute of Intellectual History. URL: <https://arts.st-andrews.ac.uk/intellectualhistory/welcome>
- Internet Global History Sourcebook. URL: <https://sourcebooks.fordham.edu/global/globalsbook.asp>
- Brill Academic Publishers. URL: <http://www.brillonline.nl/>
- Національний архів Великобританії. URL: <http://www.nationalarchives.gov.uk/>
- The Warburg Institute. URL: <http://warburg.sas.ac.uk/>
- World Digital Library. URL: <https://www.wdl.org/en/>
- Бібліотека Конгресу США. URL: <https://www.loc.gov/>
- Національна бібліотека Франції. URL: <http://expositions.bnf.fr/index.php>
- Academia. URL: <https://www.academia.edu/>
- Internet Archive. URL: <https://archive.org/index.php>
- Британська бібліотека. URL: <http://www.bl.uk/>
- Online Medieval Sources Bibliography. URL: <http://medievalsourcesbibliography.org/index.php>
- Project Gutenberg. URL: <https://www.gutenberg.org/>